

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. II. Præcipuæ objectiones solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

mentali, & simul præcipuum Cuiuslibet fundamentum convelli. Ut gratia sanctificans dici possit participare naturam divinam, ut infinita est, non requiritur quod tota Dei infinitatem in se capiat, sed sufficit, quod ei conveniat aliqua pars, seu aliquis modus divinæ infinitatis: At gratia sanctificans, aliquam partem, seu aliquem modum infinitatis Dei in se capit: Ergo participat naturam divinam, ut infinita est. Major patet: participare enim aliquam perfectionem, non est habere illam totaliter & complete, sed partialiter & inadæquate; cum participare nihil aliud sit quam partem capere, & partem relinquere, ut ex ipsis terminis constat. Minor vero suadetur: Deo ut est ens infinitum & per essentiam tria conveniunt: primum est habere suam essentiam pro objecto connaturali; & pro forma intelligibili, ad cuius modum alia intelligat; hoc enim ipsi competit prout excedit totum ordinem naturæ creatæ & creabilis, subindeque ut infinitus est, & ens per essentiam, habetque totam essendi plenitudinem: secundum est, ut identificet sibi tale objectum, & speciem, ac operationem quæ in illud tendit: tertium, ut illud comprehendat, & cognoscatur quantum cognoscibile est: At quamvis gratia sanctificans non possit duo posterius in se habere, & in illis cum Deo communicare; primum tamen, nempe habere essentiam divinam pro objecto connaturali, & forma intelligibili, illi convenit, & in eo cum Deo communicat, ut ex supra dictis patet: Ergo gratia sanctificans aliquid de infinitate Dei, seu aliquam partem illius in se capit, subindeque naturam Dei, ut infinita est participat.

Ultimò probatur conclusio: Caritas nostra est formalis participatio divinæ caritatis, ut est infinita. Ergo & gratia potest esse participatio divinæ naturæ, formaliter & reduplicative ut infinita. Consequentia patet, non enim magis repugnat participari essentiam infinitam ut sic, quam proprietatem infinitam. Antecedens autem est D. Thomæ 2.2. quæst. 24. art. 7. ubi probatur charitatem, viæ posse augeri in infinitum, quia est participatio infinite caritatis Dei: quæ verba sunt intelligenda formaliter, alias si charitas non esset participatio formalis infiniti ut sic, sed secundum aliquem gradum determinatum, non posset augeri ultra illum, quia jam non participaret talem gradum, sed superiorem, & sic esset alia forma superior: sicut intellectus v. g. Angeli, & esse substantiale hominis, non possunt augeri in infinitum, quia licet participant formaliter intellectum & esse Dei, quæ infinita sunt, ea tamen non participant formaliter ut infinita, sed secundum aliquem gradum determinatum.

Dico quartò, gratiam esse participationem naturæ divinæ, ut natura est.

Probatur primò ex supra dictis: Generari, nasci, & esse filium Dei adoptivum, non potest alicui convenire, nisi participet naturam Dei, ut natura est: Sed per gratiam generamur, nascimur, & sumus filij Dei, ut in prima conclusione ostensum est: Ergo per illam participamus naturam Dei, ut natura est. Major patet: nam ideò Spiritus sanctus non generatur, nec nascitur, nec est filius Dei, quia licet habeat naturam divinam, illa tamen non communicatur ei ut est natura, sed ut voluntas.

Probatur secundò: Id quod in nobis habet rationem naturæ in ordine supernaturali, debet

A esse participatio naturæ Dei, ut natura est, sicut est participatio proprietatis vel potentie Dei, quod in nobis habet rationem virtutis supernaturalis: Sed gratia sanctificans habet rationem naturæ in ordine supernaturali: sicut virtutes infusæ habent rationem proprietatis seu potentie in eodem ordine, ut docet Divus Thomas hic art. 4. ad 1. Ergo gratia sanctificans est participatio naturæ divinæ, ut natura est.

Probatur tertio ratione, quam supra insinuavimus. Illud formaliter participat naturam divinam, sub conceptu & munere naturæ, quod cum ea ut tali habet analogam similitudinem: Sed gratia sanctificans illam habet: Ergo &c. Major patet: Minor probatur. Naturæ divinæ, sub conceptu & munere naturæ, convenit immediate & per se primò, respicere seipsam eminenti modo, & fundare per modum radices virtualis omnes Dei proprietates, & principia proxima tendendi in Deum ut est in se, tanquam in objectum proportionatum & omnino connaturale: Sed gratia etiam respicit Deum immediate, quali trahens ipsum per modum vinculi ad animam; fundatque proprietates analogice similes proprietatibus naturæ divinæ, & principia operationum attingentium Deum ut est in se, tanquam objectum connaturale & proportionatum: Ergo habet similitudinem analogam cum naturâ divinâ, ut talis est, seu ut gerit munus & vices naturæ.

§. II.

Præcipue objectiones solvuntur.

Obijcies primò contra primam conclusionem: Totum, vel saltem præcipuum fundamentum asserendi gratiam esse physicam, & non solum moralem divinæ naturæ participationem, est quia per illam homo constituitur filius Dei adoptivus: Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Major patet ex supra dictis. Minor probatur primò ex Scriptura: nam Matth. 12. Christus vocat fratres secundum naturam divinam eos qui fecerint voluntatem Dei, & habuerint cum ea conformitatem, in qua rectitudo moralis humanæ voluntatis consistit: Ergo solum morale cum Deo consortium, sufficit ut filij Dei nominemur & simus. Consequentia patet: nam qui est frater alicujus, ut natus à tali patre, est filius. Secundò probatur eadem Minor: ad Galat. 3. dicitur: Vos estis filij Dei per fidem; & tamen fides non est participatio naturæ, sed cognitionis Dei: Ergo ex eo quod Scriptura dicat per gratiam nos fieri Dei filios, non recte inferitur illam esse physicam naturæ divinæ participationem.

Probatur tertio: Res inanimatæ dicuntur nasci ex Deo, & ab ipso generari, & tamen illæ non participant naturam Dei ut est in se: Ergo ex eo quod homo, ratione gratiæ sanctificantis, dicatur in Christo renasci, & à Dei generari, non recte probatur, ipsum per gratiam physicè participare naturam Dei. Consequentia manifesta est, Antecedens probatur. Nam Psal. 142. ubi habetur, Ipse dixit & facta sunt. B. filius legit: Et nata sunt. Et Job 38. dicitur: Quis est pluvius pater, aut quis genuit stillas roru?

Denique eadem Minor ratione suadetur: Non est de ratione adoptionis, quod communicetur natura personæ quæ adoptatur in filium, sed tantum quod ipsi tribuatur jus ad hereditatem, quod non habet ex vi suæ originis, ut constat in adoptione quæ fit inter homines, per quam adoptatus non recipit naturam ab adoptante (alias filiatio

filio adoptiva non distingueretur à naturali) A
sed tantum acceptatur ad ejus hereditatem. Unde
de adoptio definitur à Jurisconsultis: *Voluntaria
adsumptio, five gratuita acceptatio per sona extraneam
ad hereditatem, ad quam ex vi sue originis non habet
ius; in qua definitione nulla fit mentio de com-
municacione naturæ, sed solum de acceptatione
ad hereditatem. Ergo licet homo per gratiam
filius Dei adoptivus constituitur, non sequitur
quod per illam physicè naturam divinam parti-
cipet.*

60 Respondeo concessa Majori, negando Mi-
norem. Ad cujus primam probationem dico,
quod quia nullus potest facere voluntatem Dei
in omnibus sine gratia, ideo qui facit illam est
frater Christi (subindeque filius Dei adoptivus)
non formaliter quia facit eam, sed ratione gra-
tiæ, per quam illam implet, & Dei mandata ob-
servat.

Ad secundam respondetur, quod vel ibi sermo
est de fide viva, quæ connectitur cum gratia, eã-
que informatur: vel quod per fidem homo dicitur
regenerari ex Deo, & filius ejus adoptivus
fieri, initiativè & dispositivè, quia fides ex parte
intellectus est dispositio & initium justificatio-
nis, seu infusionis gratiæ sanctificantis, quæ facit
nos formaliter Dei filios adoptivos. Unde, ut
supra annotavimus, Apostolus ad Hebræos 3.
vocat fidem, *initium substantiæ Dei.*

Ad tertiam respondetur Scripturam ita asse-
rere, per gratiam hominis ex Deo nasci, vel ge-
nerari, ut regeneratis per gratiam proprias
filiorum condiciones, puta jus ad hereditatem
attribuat, juxta illud Pauli: *si filij, & heredes;*
quas tamen condiciones non attribuit pluviz,
aut aliis rebus inanimatis. Unde, testimonia
Scripturæ adducta, in quibus res inanimatæ di-
cuntur à Deo generari, de generatione latè &
improprie accepta, intelligenda sunt.

Ad ultimam dicendum, quod licet communi-
catio naturæ non sit de ratione adoptionis, pro-
ut sit inter homines, requiritur tamen ad ado-
ptionem, per quam homo adoptatur in filium
Dei. Ratio autem discriminis est, quia adoptio
in humanis supponit quod adoptatus sit ejusdem
naturæ cum adoptante, habeatque in se sufficiens
principium, quo fiat aptus ad percipiendam ejus
hereditatem; & ideo non mirum, si per illam
non communicetur natura: adoptio autem divi-
næ cum non supponat similitudinem in natura,
aut sufficientem capacitatem ad percipiendam
hereditatem Dei, debet illam efficere, subinde-
que divinæ naturæ participationem tribuere.
Unde licet adoptio humana non producat ali-
quid intrinsecum in adoptato, bene tamen di-
vina; quia per illam accipitur tantum in bona
naturalia, quæ sunt ejusdem ordinis cum adopta-
to: per istam verò ad participationem bonorum
supernaturalium, quæ sunt ordinis altioris & di-
vini, elevatur: de quo fusi articulo sequenti.

61 Obijcies secundo contra secundam conclu-
sionem: Gratia in Scriptura dicitur semen Dei,
ut patet ex illo 1. Joan. 3. *Qui natus est ex Deo pec-
catum non facit, quia semen ejus manet in eo;* id est
gratia, ut explicant SS. Pates, & Scripturæ In-
terpretes: At semine virtualiter solum participat,
non verò formaliter, naturam generantis; sicuti
semen arboris est arbor solum virtualiter, non
formaliter: Ergo gratia non est formalis, sed
tantum virtualis, divinæ naturæ participatio.

62 Respondeo gratiam sanctificantem non voca-
ri semen Dei per ordinem ad naturam divinam,
cujus est participatio, sed respectu visionis bea-
tificæ, quia est radix illius, & quia clara Dei vi-
sio in virtute gratiæ, ut arbor in virtute seminis,
continetur, juxta illud Apostoli, *Gratia Dei vita
æterna:* à gratia enim consummata patriæ oritur
connaturaliter lumen gloriæ, ut proprietas ab
essentia, arbor ex semine, & rivus à fonte: unde
etiam illa Joan. 4. dicitur, *Fons aquæ salientis in
vitam æternam.* Solutio est D. Thomæ 1. p. quæst.
62. art. 3. ubi sic habet: *Gratia gratum faciens hoc
modo comparatur ad beatitudinem, sicut ratio semi-
nalis in natura ad speciem naturalem: unde 1. Joan.
3. gratia semen Dei nominatur.*

Obijcies tertio: Si gratia sanctificans partici-
paret formaliter naturam divinam, ejus etiam
attributa formaliter participaret: Sed gratia
non participat formaliter attributa Dei: Ergo
nec ejus naturam. Major patet: Cum enim na-
tura sit radix proprietatum, qui naturam ali-
quam formaliter participat, etiam ejus proprie-
tates, concomitanter scilicet & secundario, par-
ticipare debet. Minor verò statuitur: Attributa
divinæ naturæ sunt immutabilitas, infinitas,
omnipotentia, dominium in omnes creaturas,
&c. Atqui gratia nihil ex his participat, cum
non sit immutabilis & indefectibilis, sed per
peccatum potest amitti & corrumpi; nec faciat
nos infinitos in essendo, vel omnipotentes, aut
rerum omnium dominos: Ergo &c.

63 Respondeo concessa Majori, negando Mino-
rem: Ad cujus probationem nego etiam Mino-
rem: nam gratia sanctificans aliquo modo per-
fectiones enumeratas participat. In primis par-
ticipat Dei immutabilitatem, quia sicut essentia
divina est immutabilis omnino, tam ab extrin-
seco, quam ab intrinseco, ita gratia est immuta-
bilis ab intrinseco (sicut Angeli & corpora cœ-
lestia) & per solam potentiam divinam mutari
potest secundum se. Cui non obstat, quod in sta-
tu viæ sæpe corrumpatur, hoc enim est per acci-
dens, ex eo quod imperfectè participatur à no-
bis, & in statu imperfecto existit, cum non con-
jungat hominem Deo per visionem claram es-
sentia ipsius, subindeque non repleat totam vo-
luntatis capacitatem, sed relinquat eam in po-
tentia ad alia, Deo, ejusque legi & voluntati
contraria. In statu autem beatitudinis, ubi ab
ipsa dimanat lumen gloriæ, quo mediante effi-
cit visionem beatam, & mediante visione ap-
plicat voluntati omnimodam rationem boni,
est omnino per quamcumque potentiam crea-
tam invariabilis. Unde gratia viæ assimilatur
formæ rerum corruptibilium & sublunarium,
quæ quia non faciat perfectè appetitum mate-
riæ, corruptibilis & amissibilis est: Gratia verò
consummata patriæ, similis est formæ corporum
cœlestium, quæ cum perfectè faciat appetitum
materiæ, est ab intrinseco incorruptibilis & in-
amissibilis. Quare sicut propria essentia divinæ
duratio est æternitas increata, quæ est unifor-
missima & tota simul, absque ulla successione
prioris & posterioris: ita duratio, quæ gratia po-
stulat ex sua natura mensurari, & quæ de facto
mensurabitur, quando erit consummata in pa-
triæ, est quædam illius æternitatis essentialis
participatio: sed quia hic per accidens est va-
riabilis, ob statum præternaturalem & imperfec-
tum quem habet in nobis viatoribus, per acci-
dens etiam mensuratur tempore, quod est re-
rum corruptibilium mensura.

45 Similiter gratia habet aliquid de infinitate Dei: Primo quia non habet terminum sui augmenti. Secundo quia est principium merendi ad aequalitatem premium infinitum objective, & satisfaciendi aliquo modo pro culpa, quae in ratione offensae est infinita. Tercio, quia est principium actus charitatis, qui teste D. Thoma 2.2. quæst. 23. art. 2. ad 3. habet aliquam infinitatem. Tandem ejus infinitas relucet in hoc quod sicut Deus, quia ex se infinitus est, sufficit ad implendum omne cordis humani desiderium, propter quod ab Hebraeis vocatur SADA, id est qui sufficit; ita & gratia, cum sit divinae naturae participatio, & veluti quoddam vinculum quo Deus animae intimè conjungitur, potest omnia hominis desideria satiare, praesertim quando fuerit consummata in patria, per lumen gloriae, & gloriam Dei visionem, quae cuncta humani cordis desideria implet & satiat, ut in Tractatu de beatitudine fuse ostendimus. Sunt etiam qui dicunt, illud 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei sum id quod sum*, significare quod plenitudo illa essendi, quae est in Deo, quamque ipse explicuit Exodi 3. dicens, *Ego sum qui sum*, participatur per gratiam ab homine qui habet illam, & qui per ipsam aliquo modo & participativè Deus efficitur.

Disput. 3.
art. 2.
dispositio
unica.

46 Tercio gratia sanctificans aliquid de omnipotentia Dei participat, ut patet in viris iustis & sanctis, quibus ad nutum omnes creaturae obediunt, imò & aliquando ipsemet Deus, juxta illud Josue 10. *Obediente Domino voci hominis*. Illi etiam per orationem omnia pro voto à Deo impetrant: unde Chrysostomus ait quod *omnipotens oratio omnia potest*. Et Apostolus ad Philipp. 4. *Omnia possum in eo qui me confortat*: id est (ut explicat D. Bernardus) *omnipotens semetipsum*. Adde quod, cum per gratiam, perfectam cum Deo contrahamus amicitiam, & id quod per amicos possumus, per nosmetipsos posse censeamur, ut ait Aristoteles 3. Ethic. cap. 3. nihil mirum quod mediante gratia & charitate aliquid de divina omnipotentia participemus. Quare ait Gerson in quodam opusculo: *Sicut Deus dedit omnia in manus Christi, ita dedit omnia in manus Christiani: unde Christianum fas est dicere potentissimum*.

47 Denique gratia sanctificans tribuit homini iusto rerum omnium dominium, idque nobilius & fecundius omni dominio civili: nam si ipsum filium Dei adoptivum constituat, ergo & heredem ipsius, & coheredem Christi, ut argumentatur Apostolus ad Romanos 8. Non enim minoris efficaciae esse debet adoptio divina, quam sit humana; atque adeo sicut adoptio humana adoptatum constituit necessarium heredem omnium adoptantis bonorum ab intestato, ut habetur instit. de adop. §. *hodie*, multò magis id ipsum facere debet adoptio spiritualis, quae per gratiam non Principis, sed Dei celebratur. Hinc Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura, omnia vestra sunt*. Et 2. cap. 6. loquens de iustis, de ipsis ait: *Nihil habentes, & omnia possidentes*: iusti namque nihil habent rerum temporalium, quoad affectum domini civilis, sed omnia possident, quoad dominium spirituale: nihil habent, quia praeter Deum, contemnunt, & ad Deum ordinant; sed nihilominus omnia possident, quia, ut loquitur idem Apostolus, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; vel ut ait Hieronymus in Epistola ad

A Paulinum: *Credenti totus mundus divitiarum est*. Hoc discursu utitur Gerson in opusculo supra allegato, ubi sic ratiocinatur: *Si Christus iustus omnibus fecit patrem communem, multò magis & bona patris communia facere debuit; cum magis sit Deus esse patrem communem, quam ipse sit bona communia*.

Adde quod rationalis anima per gratiam fit Dei sponsa, & connubium quoddam spirituale inter ipsam & Deum mediâ charitate celebratur: cum autem connubium spirituale non debeat esse inferioris conditionis connubio carnali, sicut in matrimonio carnali sit bonorum communio, sive communicatio; ita etiam, imò à fortiori, hoc fieri debet in matrimonio spirituali. Hinc (ut rectè notavit Philippus Abbas in Cantica) quoties Sponsus in sacro Epithalamio Sponsam alloquitur, toties in plurali loquitur de bonis suis, tanquam de communibus sibi & Sponsae: *Vox turtur* (inquit) *audita est in terra nostra*. Vinea nostra floruit &c. Hoc argumentum utitur Arnoldus Lexoviensis Epistola ad Patres Concilii Tironensis, dicens: *Si Christus Sponsus est Dominus, & sponsa erit Domina*.

Dixi autem dominium istud spirituale gratia, nobilius & fecundius esse dominio civili, quia in lege Dei gratiam concedentis, & in ipsa gratiae natura fundatur: dominium verò civile in humanis fundatur traditionibus, & peccati occasione adinventum est; adeo ut dicant communiter Theologi, quod si Adam non peccasset, non fuisset civilis domini divisio, sed omnia bona communia extitissent. Item, cum dominium civile sit materiale, atque adeo divisibile, plures ex aequo non comparitur dominos: dominium verò gratiae, cum sit spirituale, tot habet dominos, quot iustos; & taliter est totum unius, ut sit totum alterius; hoc enim est rerum spiritualium proprium, eò quod sint indivisibiles, ut sint tota in toto, & tota in qualibet parte.

Obijcies quartò: Si gratia esset participatio formalis naturae divinae, faceret nos filios Dei adoptivos: Sed hoc non praestat: Ergo non est formalis participatio naturae divinae. Major patet ex supra dictis. Minor probatur primo: Gratia Christi est ejusdem speciei cum nostra: Sed illa non facit Christum filium Dei adoptivum: Ergo nec nostra.

Probatur secundo: Effectus formalis primarius formae absolutae non est relativus: Sed gratia est forma absoluta, & esse filium Dei adoptivum, est quid relativum: Ergo gratia non tribuit homini esse filium adoptivum Dei.

Pro solutione hujus argumenti observandum est, in filiatione adoptiva Dei duo esse distinguenda, nimirum filiationem, & proximum ejus fundamentum: istud est effectus formalis gratiae, ab illa inseparabilis, quia fundamentum proximum talis relationis est participatio naturae divinae, communicata nobis per voluntariam Dei generationem; illa verò non est propriè effectus formalis gratiae, quia provenit à forma accidentali distincta, nempe à relatione filiationis, unde à gratia separabilis est, ut patet in Christo Domino; reductivè tamen pertinet ad primarium effectum formalem gratiae, quia fundatur in illo, & est complementum ejus. Hoc supposito,

Ad argumentum respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem,

nem, distinguo Minorem: non facit Christum filium adoptivum Dei, secundum relationem, concedo minorem; quia enim Christus Dominus est filius naturalis Dei, non potest esse filius eius adoptivus, cum suppositum quod est subiectum talis relationis, debeat esse filius extraneus, non verò naturalis, neque habere essentialiter naturam adoptantis: non facit Christum filium adoptivum; secundum humanitatem pro fundamento, nego Minorem: nam gratia tribuit humanitati Christi Domini participationem naturæ divinæ, quæ de se, quando est in supposito creatore, est fundamentum sufficiens adoptionis. Ex hoc sufficit, ut facere hominem filium Dei adoptivum, dicatur effectus formalis primarius gratiæ, sumendo scilicet filiationem adoptivam pro fundamento proximo, non verò pro ipsa relatione. Ex quo patet responsio ad secundam probationem Minoris: concessa enim Majori, Minor quoad secundam partem distinguenda est, & concedenda de filiatione adoptiva, sumpta pro fundamento eius proximo, sub qua ratione eam usurpant Theologi, cum dicunt effectum formalem primarium gratiæ esse, reddere hominem filium Dei adoptivum, ut articulo sequenti patebit.

72 Obijcies quinto contra tertiam conclusionem: Impossibile est quod gratia sanctificans participet naturam divinam ut infinitam, nisi infinitas naturæ divinæ ipsi communicetur: Sed repugnat infinitatem naturæ divinæ communicari gratiæ sanctificanti, cum illa sit propria Deo, ut distincta a creaturis: Ergo gratia sanctificans participare nequit naturam divinam, ut infinitam.

73 Confirmatur: Quod participatur ab aliquo formaliter, prædicatur de illo; v.g. quia accidens participat rationem entis analogicè, ideo potest ens prædicari de accidente: Sed ratio entis infiniti, & actus puri, vel entis per essentiam, non potest prædicari de gratia sanctificante; cum illa sit essentialiter ens creatum, finitum, potentiale, & participatum: Ergo gratia sanctificans non est participatio naturæ divinæ, ut est actus purus, & ens infinitum, ac per essentiam.

74 Respondeo ad objectionem distinguendo Majorem: nisi infinitas naturæ divinæ ipsi communicetur, adæquatè & totaliter, nego: inadaquatè & participativè, concedo. Similiter distinguo Minorem: repugnat infinitatem naturæ divinæ communicari gratiæ adæquatè, sive totaliter, conceditur: inadaquatè & participativè, negatur.

Explicatur: Infinitas naturæ Dei dupliciter considerari potest, adæquatè nimirum & inadaquatè, sive simpliciter, & secundum quid tantum: adæquatè & simpliciter consideratur, si concipiatur non solum ut est radix seipsam tantquam objectum connaturale respiciendi per actus amoris & cognitionis, sed etiam ut modo infinito & illimitato seipsam attingit, mediantibus prædictis actibus: sumitur verò inadaquatè, quando consideratur præcisè ut est radix Deum in seipso consideratum intelligendi & amandi; & hoc modo communicari potest creaturæ, licet non alio priori, cum ille sit proprius Deo, ut distincto a creaturis.

76 Ad confirmationem responderetur ex D. Thoma quodlib. 2. art. 3. quod aliquid dupliciter ab alio participari potest: uno modo sicut ratio communis & superior, quo modo animal participatur ab homine, quia homo partialiter ha-

bet, & non totaliter, id quod in confuso continetur in animali: alio modo ut existens extra ejus essentia, sicut ignis a ferro candenti participatur, & esse a creaturis existentia enim non est de essentia creaturæ, sed aliquid prædicatum accidentale illius, ut ibidem ait S. Doctor. Quod primo modo ab alio participatur, potest de illo prædicari, sicut animal prædicatur de homine, quod verò secundo tantum modo participatur ab aliquo, non prædicatur de illo, v.g. ignis non prædicatur a ferro candenti. Cum ergo gratia sit participatio secundum accidentalem naturam divinam, & illa non comparetur ad illam, sicut ratio communis & superior ad inferiorem; ratio formalis actus puri, & entis infiniti, ac per essentiam, non debet de illa prædicari; sed sufficit quod aliqua ratio analogicè communis naturæ divinæ & gratiæ sanctificantis, nimirum esse radicem intelligendi & amandi Deum ut est in se, de gratia prædicetur.

Obijcies sexto contra eandem conclusionem: Nulla potest dari species creata, quæ formaliter repræsentet Deum ut est in se ens infinitum & per essentiam, ut in tractatu de visione beatæ ostensum fuit: Ergo nec ulla qualitas creata, quæ naturam Dei, ut est actus purus, & ens infinitum, ac per essentiam, formaliter participet. Consequentia videtur legitima, major enim est repugnantia, quod aliquid creatum habeat formalem convenientiam in esse entitativo cum ente increato & infinito, quam in esse intentionali vel intelligibili.

Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam, & paritatem: duplex enim assignari potest ratio discriminis. Prima est, quia species est formalis similitudo objecti, subindeque se tenet ex parte illius, eique conformatur; & ita si daretur species quidditativa Dei, se teneret ex parte ipsius, ab eo specificaretur, & immediate ab eo existeret: unde cum ab objecto illimitato non limitaretur, careret primario & formali limitativo, & sic esset Deus: At verò gratia, lumen gloriæ, & visio beatifica, se tenet ex parte subiecti, vel per modum virtutis radicalis, ut gratia, vel per modum principii proximi, ut lumen, vel per modum operationis vitalis, ut visio; unde illa omnia, cum ex proprio conceptu sint accidentia, a subiecto limitantur.

Secunda disparitas est quia species creata repræsentativa Dei ut est in se, esset participatio illius, non per modum virtutis operative, sed per modum representationis formaliter in esse intelligibilis; gratia verò sanctificans est solum participatio divinæ naturæ per modum virtutis operative, seu principii radicalis operandi, puta cognoscendi & amandi Deum ut est in se: quamvis autem repugnet participatio Dei per modum representationis formalis, non tamen per modum virtutis operative, tendentis in Deum ut est in se; quia representatio formalis est ipsius objectum in esse intelligibili; unde cum esse entitativum & intelligibile in Deo identificentur, eo ipso quod daretur species seu similitudo formalis, Deum ut est actus purus, & ens infinitum ac per essentiam, repræsentans, deberet tam in esse entitativo quam intelligibili esse actus purus, ac ens infinitum & per essentiam, quod implicat. At verò virtus, sive radicalis, sive proxima, per quam attingitur aliquod objectum, non est necessariò tale objectum, sed potest, imò debet in creatis reperiri distincta realiter.

77

D. sp. 2. art. 1.

realiter ab illo: quare ex eo quod gratia & habitus supernaturales respiciant connaturaliter in Deo rationem actus puri, & actus infiniti & per essentiam, non sequitur quod sint entitative actus purus, & ens per essentiam.

79 Obijciens ultimò contra ultimam conclusionem: Natura Divina constituitur formaliter per intelligere actuale, & non per radicale, ut in Tractatu de natura Dei, ejusque attributis, ostensum est: Atqui gratia sanctificans non participat ipsum intelligere actuale Dei, sed tantum radicale; actuale enim solum in actui fidei, vel à viis, ne beatifica participatur: Ergo gratia sanctificans non participat naturam Dei formaliter ut natura est.

80 Respondéo quod licet natura divina sit ipsum intelligere Dei actuale, tamen eminenter continet & exercet munus principij radicalis intelligendi, intellectivæ virtutis, & intellectiōis actualis, absque distinctione virtuali, ut loco citato cum Carmelitis Salmanticensibus docuimus: & quia nulla res creata potest illud participare ad quod & secundum omnia munera quæ exercet (eo quod nulla res creata possit esse suum intelligere actuale) sed tantum in adæquatione, & secundum aliquod munus; gratia sanctificans, quæ participat illud ut exercet munus principij radicalis, quod est primum in Deo, & fundamentum carcerum, recte dicitur participatio nature divinæ, ut natura est; non autem visio beatifica, quia hæc participat solum intelligere, quatenus exercet munus operationis, quod non sufficit ut natura divina dicatur participari sub conceptu nature: sicut quamvis existentia non distinguatur, etiam virtualiter, à natura in Deo, unio tamen humanitatis Christi dicitur facta ad existentiam, & non ad naturam, quia non est facta ad existentiam, ut exercet munus nature.

§. II.

Corollaria notata dignissima.

81 EX dictis inferes primò, gratiam sanctificantem per se secundo esse participationem naturæ Dei, ut est trinus in personis. Nam, ut conclus. 3. ostendimus, illa participat naturam divinam, ut est ens infinitum & per essentiam, habetque totam essendi plenitudinem: Sed ex hoc veluti à ratione à priori, nostro modo intelligendi, oritur quod sit Trinitas Personarum in una simplici essentia; fecunditas enim divina natura ad intra perfectiones immanentes intellectus & voluntatis, provenit ex omnimoda illa essendi plenitudine, & infinitate Dei, cum eadem natura & perfectio finita non possit pluribus realiter distinctis communicari: Ergo gratia sanctificanti secundariò convenit esse participationem naturæ Dei, ut est Trinus in personis. Unde ex illa hic in via oritur charitas, quæ est inclinatio ad Deum, ut est in se Unus & Trinus; & in patria lumen gloriæ, & visio beatifica, quæ licet per se primò attingant Deum, ut est unus, secundariò tamen ad ipsas personas Trinitatis terminantur. Per illam etiam aliqua nobis communicatur participatio Trinitatis, seu quædam vis producendi aliquam Verbi Divini & Spiritus Sancti participationem: nam per illam habemus in intellectu vim ad producendam supernaturalem cognitionem, per quam producitur verbum supernaturale, quod est aliqualis participatio Verbi Divini: item illa causat in voluntate amorē & charitatem supernaturalem, quæ (teste D. Tho-

ma 2.2. quæst. 2.4. art. 7.) est aliqualis participatio Spiritus sancti. Dixi autem gratiam sanctificantem esse per se secundo participationem naturæ Dei, ut est Trinus in Personis: quia supernaturalitas gratiæ, & aliorum entium supernaturalium, non consistit per se primò in habitudine ad Deum, ut est Trinus in Personis, sed ut est actus purus, & ens infinitum, & per essentiam, habetque totam essendi plenitudinem, ut articulo præcedenti declaravimus.

Inferes secundo, virtutes infusæ dimanare physice à gratia sanctificante, sicut ab anima proficiunt ejus passionēs. Cum enim gratia & virtutes sint participationes naturæ & proprietatum Dei, eandem debent servare proportionem ac illa: Sed in naturam divinam & ejus proprietates seu attributa talis est proportio, quod natura virtualiter est causa proprietatum seu attributorum; quare per naturam, tanquam per causam virtualem, seu rationem à priori demonstrantur: Ergo gratia sanctificans est causa virtutum infusarum, illaque ab ipsa physice dimanant, sicut proprietates ab essentia. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 1. ait: *Sicut ab essentia anime effluunt ejus potentie, quæ sunt operum principia, ita etiam ab ipsa gratia effluunt virtutes in potentias anime.* Et in 2. dist. 26. quæst. 1. art. 4. ad 5. dicit quod virtutes informantur à gratia per modum originis, quia ex ipsa gratia quodammodo formaliter oriuntur habitus virtutum per diversas potentias diffusi.

82 Confirmatur: Ideo passionēs dicuntur physice emanare ab essentia, quia producuntur consequenter à generante, ex vi ipsius actionis productivæ essentia: Sed virtutes infusæ communicantur anime consequenter ex vi actionis productivæ gratiæ: Ergo resultant physice à gratia sanctificante. Major patet ex Philosophia: Minor probatur. Ideo passionēs producuntur consequenter ex vi actionis generativæ, quia pertinet ad generans non solum dare esse, sed etiam quæ requiruntur ad statum & dispositionem connaturalem rei genitæ in instanti generationis: Sed ad statum & dispositionem connaturalem gratiæ, etiam in instanti suæ productionis, requiruntur virtutes infusæ: sicut ad statum connaturalem anime requiruntur dispositiones & accidentia connaturalia, etiam in instanti generationis: Ergo virtutes infusæ communicantur anime consequenter ex vi actionis productivæ gratiæ.

83 Advertendum tamen est, aliquas esse virtutes, quæ tam in ratione habitus quam virtutis necessariò oriuntur à gratia: alias verò quæ solum necessariò ab illa oriuntur in ratione virtutis: nam virtutes quæ nequeunt esse informes, ut charitas, penitentiæ, &c. oriuntur ab illa primo modo; quæ verò possunt esse informes, ut fides, & spes, oriuntur ab illa secundo modo; quia licet connaturaliter ab illa dimanent, ut patet in pueri baptizato, tamen propter rationem imperfectam virtutis quam habent sine gratia, possunt quantum ad suam substantiam esse sine illa.

84 Inferes tertio, de potentia absoluta Dei non posse dari plures species gratiæ sanctificantis, essentialiter inter se diversas. Nam gratia sanctificans, ut vidimus, est participatio formalis naturæ divinæ, ut natura est: Sed natura Dei, sub conceptu nature, cum sit simplicissima, non potest nisi uno modo participari, nimirum per modum constitutivi, & principij radicalis divinatorum attributorum: Ergo gratia sanctificans, de potentia etiam